

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Bağımlı bireylerin tedavi, rehabilitasyon ve toplumsal entegrasyon süreçlerine ilişkin mevcut politikaların yeterliliğinin değerlendirilmesi, bağımlılıkla mücadelede kurumlar arası eşgüdümün sağlanması, çocuklara ve kadınlara yönelik hizmetlerin güçlendirilmesi, bakım ve refakat süreçlerinde yaşanan sorunların giderilmesi, yürütülen programların etkisinin ölçülmesi ve önleyici hizmetlerin yaygınlaştırılması amacıyla Anayasa'nın 98'inci ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 104 ve 105'inci maddeleri gereğince Meclis Araştırması açılmasını arz ederiz. 24/06/2025

Elif ESEN

İstanbul Milletvekili

GEREKÇE

Uyuşturucu madde bağımlılığı, Türkiye'nin her haneye dokunan, görünür ya da görünmez bir biçimde hayatlara sızan en yakıcı toplumsal sorunlarından biridir. Bu sorun yalnızca bir sağlık krizi değil; aynı zamanda aileyi sarsan, eğitim sistemini zorlayan, ekonomik eşitsizlikleri büyüten ve çocukları geleceksizliğe sürükleyen çok yönlü bir yapısal krizdir. Bu nedenle uyuşturucu madde bağımlılığı, sadece bireysel değil, aynı zamanda ailevi, sosyal, ekonomik ve yapısal boyutlarıyla da çok yönlü bir toplumsal sorun haline gelmiştir. Bağımlı bireylerin yalnızca tedavi değil, aynı zamanda sosyal yaşama yeniden kazandırılmaları, sürdürülebilir bir mücadele politikasının temelini oluşturmalıdır.

Madde kullanımı her geçen yıl daha erken yaşlarda görülmekte, bağımlılık türleri çeşitlenmekte, ancak buna karşılık devletin sunduğu tedavi, rehabilitasyon ve sosyal destek hizmetleri hem nitelik hem de erişilebilirlik açısından yetersiz kalmaktadır.

Yürütülen Programların Kapsayıcılığı ve Yeterliliği Sorunu

Aile Eğitim Programı (AEP) kapsamında 2014-2023 arasında 498.264 kişiye ulaşılmış; ancak 2023 yılında ulaşılan kişi sayısı 61.384'te kalmıştır. Türkiye Bağımlılıkla Mücadele Eğitimleri'nde ise 269 formatörle 44.663 kişiye farkındalık eğitimi verilmiştir. Bu rakamlar umut verici görünse de bağımlılık riski taşıyan milyonlarca çocuk ve gencin olduğu bir ülkede bu sayılar oldukça yetersizdir. Programların hedef kitlesine gerçekten ulaşip ulaşmadığı, etki analizi yapıp yapılmadığı da belirsizdir.

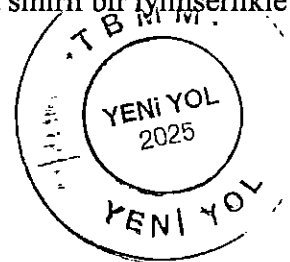
Sosyal Ekonomik Destek (SED) hizmetinden 169.118 çocuk yararlanmakta, bu çocukların eğitime devamları ve sosyal hayata katılımları hedeflenmektedir. Ancak bağımlılıkla mücadele açısından, bu çocuklar için erken uyarı ve takip mekanizmalarının yeterli olmadığı görülmektedir. Risk altındaki çocukların, yalnızca maddi destekle değil, yoğun sosyal hizmet ve psiko-sosyal destekle güçlendirilmesi gerekmektedir.

Tedavi ve Rehabilitasyon Süreçlerindeki Kapasite Sorunları

Tedavi kapasitesine ilişkin veriler de son derece çarpıcıdır. 2023 yılı itibarıyla bağımlılık tedavi merkezlerinin sayısı yalnızca 138'e, toplam yatak kapasitesi ise 1.396'ya ulaşabilmektedir. 2015'te başlatılan Acil Eylem Planı'na rağmen, 8 yıl sonra sadece 32 ilde yataklı tedavi merkezi bulunması, mücadelede yeterli ilerlemenin sağlanamadığını göstermektedir. Tedavi merkezlerinin çoğunun erişilebilirliği sınırlıdır ve bazı illerde çocuklara ya da kadınlara yönelik hiçbir bağımlılık tedavi kurumu bulunmamaktadır. Türkiye'nin başkenti Ankara'da dahi halen bir ÇEMATEM bulunmamaktadır.

İşsizlik, Yoksulluk ve Bağımlılık Arasındaki Kısır Döngü

Bağımlı bireylerin tedavi süreci kadar, toplumsal hayata yeniden katılımları da büyük önem taşımaktadır. Ancak, tedavi gören bireylerin %14,3'ünün işsiz, %45'inin ise düzenli bir işinin olmaması; bağımlılığın yalnızca bir sağlık sorunu değil, aynı zamanda ekonomik güvencesizlikle de derinlemesine ilişkili olduğunu göstermektedir. Ne var ki mevcut politikalar, istihdam boyutunu bağımlılıkla mücadele alanının dışında bırakmaktadır. Oysa işsizlikle mücadele etmeyen bir bağımlılık politikası, krizi sadece tedavi odasında sınırlı bir iyimserlikle yönetmeye çalışmak demektir.

Kadınlara Yönelik Hizmetlerin İhtiyaca Yönelik Sunulma Sorunları

Kadın bağımlıların durumu ise meselenin bir başka görünmeyen yüzünü oluşturmaktadır. Tedavi gören bireylerin %90'ından fazlası erkek iken, kadın bağımlı oranı sadece %9,7'dir. Bu oransal farkın, kadınların madde bağımlısı olmamasından değil; sağlık sistemine başvurmaktan çekinmelerinden, sosyal damgalanmadan korkmalarından ve kadınlara yönelik özel merkezlerin yetersizliğinden dolayı kadınların tedaviye erişemediğini göstermektedir. Kadın bağımlılar için ayrı rehabilitasyon birimlerinin ve psiko-sosyal destek mekanizmalarının oluşturulması artık ertelenemez bir zorunluluktur.

Çocukların Tedavisinde Refakatçi Krizi ve Açık Rıza Sorunu

Benzer biçimde, bağımlı çocukların tedavi süreci de çok katmanlı sorunları beraberinde getirmektedir. Refakat konusu bu sorunlardan biridir. Hakkında bakım tedbiri alınmış çocukların hastaneye sevinde refakat görevini fiilen Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı personeli üstlenmekte, ancak bu görev yasal bir çerçeveye oturtulmamaktadır. Bu uygulama, çocukların tedavi sürecinde yaşamsal önemdeki refakat hizmetinin bir idari boşluk içinde yürütülmesine neden olmaktadır. Kurumlar arası yetki ve sorumluluk paylaşımının açık şekilde tanımlanması, çocukların sağlık hizmetlerinden güvenli biçimde yararlanabilmesi için acil bir gerekliliktir.

Tüm bu zorlukların yanı sıra, bağımlılık sürecinin en kritik evrelerinden biri olan ilk kullanım yaşı konusundaki veriler de alarm vermektedir. Her ne kadar tedavi gören bireylerin kullanım başlangıç yaşı ortalaması sabit görünse de sahadan elde edilen bilgiler, maddeye başlama yaşının 12-13'e kadar düştüğünü göstermektedir. 2023 yılında yayımlanan Narkolog profil analizine göre, uyuşturucuya başlama oranı en çok 15-24 yaş arası grupta (%69,6) görülmektedir. Bu yaş grubunun önleyici programlardan ne ölçüde faydalandığı ise belirsizdir. Erken müdahale stratejileri geliştirilmediği sürece, bağımlılık çocuk yaşta bir kader haline gelmeye devam edecektir.

Dahası, ölüm verileri bağımlılıkla mücadelenin ne kadar hayati bir mesele olduğunu bir kez daha gözler önüne sermektedir. 2011 yılında 105 olan doğrudan madde kullanımına bağlı ölüm sayısı, 2017'de 941'e yükselmiştir. 2023 yılı itibarıyla bu sayı yeniden artışa geçmiş ve 300'e ulaşmıştır. Özellikle metamfetamin kaynaklı ölümlerdeki yükseliş dikkat çekicidir. Sadece 2023 yılında çoklu madde kullanımına bağlı 185 ölümden %53,5 oranında metamfetamin

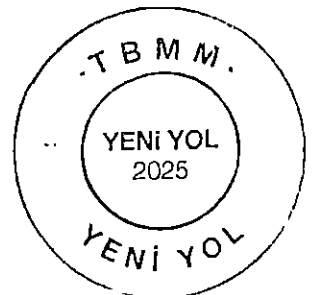
saptanmış, tekil kullanımlı 49 ölüm vakasında ise bu oran %42,6 olmuştur. Türkiye, toplum sağlığını tehdit eden bu ölümcül maddeye karşı hâlâ etkili bir koruyucu kalkan oluşturamamıştır.

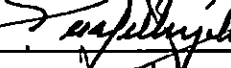
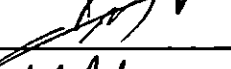
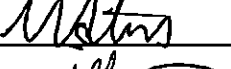
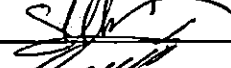
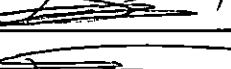
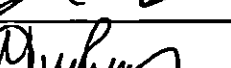
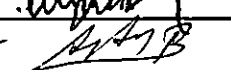
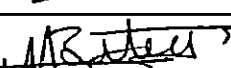
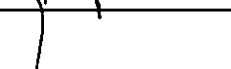
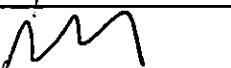
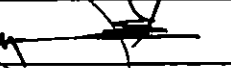
Okul Sosyal Hizmeti: Önleyici Mücadelede Anahtar Rol

Okul sosyal hizmeti, bağımlılıkla mücadelenin eğitim sistemine entegre edilmesinde en etkili araçlardan biridir. Ancak Türkiye’de bu hizmetin kurumsallaşmadığı, sosyal hizmet uzmanlarının okullarda görev almadığı, 2015’te başlatılan pilot projelerin yaygınlaştırılmadığı görülmektedir. Oysa sosyal hizmet uzmanlarının okul içinde aktif görev alması, risk altındaki çocukların erken tespit edilmesini ve müdahale edilmesini sağlayacaktır. Eğitim kurumlarının bağımlılık öncesi müdahale hattında yer alması sağlanmadıkça, çocuklar uyuşturucuya çok daha erken yaşta maruz kalmaya devam edecektir.

Tüm bu tablo, bağımlılıkla mücadelenin yalnızca tedavi hizmeti sunmakla sınırlı kalamayacağını, sosyal hizmetlerden istihdama, çocuk korumadan eğitime, sağlık hakkına uzanan geniş bir politika alanını kapsamaması gerektiğini açıkça ortaya koymaktadır. Bu çok boyutlu sorun, ancak kurumlar arası eşgüdümle, somut hedeflerle, etkisi ölçülebilir politikalarla ve toplumun her kesimini kapsayan güçlü sosyal yatırımlarla çözülebilir.

Bu nedenle, bağımlı bireylerin tedavi, rehabilitasyon ve toplumsal entegrasyon süreçlerine ilişkin mevcut uygulamaların yeterliliğinin tespiti, eksikliklerin giderilmesine yönelik politika önerilerinin geliştirilmesi ve kurumlar arası eşgüdümün güçlendirilmesi amacıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi bünyesinde bir araştırma komisyonu kurulması elzemdir.

SN	MİLLETVEKİLİ ADI SOYADI	SEÇİM BÖLGESİ	İMZA
1	SADULLAH KISACIK	ADANA	
2	İDRİS ŞAHİN	ANKARA	
3	MESUT DOĞAN	ANKARA	
4	SADULLAH ERGİN	ANKARA	
5	ŞERAFETTİN KILIÇ	ANTALYA	
6	CEMALETTİN KANİ TORUN	BURSA	
7	MEHMET ATMACA	BURSA	
8	SEMA SİLKİN ÜN	DENİZLİ	
9	ERTUĞRUL KAYA	GAZİANTEP	
10	NECMETTİN ÇALIŞKAN	HATAY	
11	BÜLENT KAYA	İSTANBUL	
12	DOĞAN DEMİR	İSTANBUL	
13	ELİF ESEN	İSTANBUL	
14	HASAN KARAL	İSTANBUL	
15	MEDENİ YILMAZ	İSTANBUL	
16	MUSTAFA KAYA	İSTANBUL	
17	BİROL AYDIN	İSTANBUL	
18	MUSTAFA BİLİCİ	İZMİR	
19	İRFAN KARATUTLU	KAHRAMANMARAŞ	
20			
21	MEHMET EMİN EKMEK	MERSİN	
22	SELÇUK ÖZDAĞ	MUĞLA	
23	MEHMET KARAMAN	SAMSUN	
24	CEM AVŞAR	TEKİRDAĞ	